

Friedrich Engels: AVRUPA TÜRKİYESİ'NİN DURUMU NE OLACAK?

Posted on 05/03/2019

BU soruyu, Avrupa devlet adamlarının, inatçı budalalıkları, kemikleşmiş rutinleri ve miras aldıkları ruhsal tembelliklerinden dolayı bir karşılık bulma girişiminden bile nasıl ürktüklerini gördük. Aberdeen ve Palmerston, Metternich ve Guizot ve bunların adları hiç bir zaman anılmayacak olan 1848 ile 1852 yılları arasındaki cumhuriyetçi ve anayasal ardılılarının hepsi, bu sorunun çözümünden umut kesmişlerdir. İngiltere'nin ve Fransa'nın bütün notalarına, entrikalarına ve düzenlerine kulak asmadan, Rusya, adım adım ve, yavaş olmakla birlikte, durdurulamaz şekilde İstanbul'a doğru ilerlemektedir.

Ve her ne kadar Avrupa'nın bütün ülkelerindeki bütün partiler bu sürekli ilerlemenin farkında iseler de, hiç bir resmî devlet adamı bunu belirlemeye cesaret edememiştir. Bu gerçeğin nasıl uygulandığını ve hatta sonuçlarını görüyor- lar, ama belirtilmesi son derece basit olan nedenini göremiyorlar.

Rusya'nın İstanbul'a doğru ilerlemesinin büyük etkeni, bunu engellemesi gereken araçtan başka hiç bir şey değildir, yani status quo'nun korunmasına ilişkin boş, ama hiç bir zaman uygulanmayan teoridir.

Bu status quo neyi kapsar? Babıâlinin hıristiyan uyrukları için status quo, kendilerinin Türkiye tarafından baskı altında tutulmalannın sürdürülmesinden başka bir şey değildir. Ve bunlar Türk egemenliğinin boyunduruğu altında kaldıkça da Rum ortodoks kilisesinin başım, altmış milyon Rum hıristiyanının başkanını, diğer bakımlardan her ne olursa olsun, kendi doğal koruyucusu ve kurtarıcısı olarak görmektedirler. Ve işte bu yüzden de Rus saldırganlığından korunmak için bulunmuş olan aynı diplomatik sistem, Avrupa

Türkiyesi'ndeki on milyon hıristiyanı koruyucu ve yardımcı olarak Rusya'ya yönelmeye zorlamaktadır.

Bir kez tarihsel gerçeklere gözatalım. Katerina II'den önce bile Rusya, Moldavya'da ve Valaçya'da kendisine elverişli koşullar sağlamak için hiç bir fırsatı kaçırmamıştır. Bu durum, nihayet Edirne Antlaşmasıyla (1829) öyle bir ölçekte gerçekleştirilmiştir ki, bugün sözkonusu bu iki prenslik Türkiye'den çok, Rusya'nın egemenliği altındadırlar. 1804 yılında Sırbistan'da devrim patlak verince, Rusya, derhal, başkaldıran beyi korunağına almış, ve onu iki savaşta destekledikten sonra, iki antlaşma ile de, kendisine, iç yönetiminde egemenlik sağlamıştır. Yunanlıların başkaldırmasında savaşın sonucunu kim sağlamıştır? Yanyalı Ali Paşanın gizli örgütleri ve başkaldırmaları mı, Navarin savaşı mı, More'deki Fransız ordusu mu, veya Londra konferansları ve protokolları mı, yoksa Balkanlardan geçip Meriç vadisine bir Rus ordusu ile giren Diyebiç mi? Ve Rusya bu şekilde açıkça Türkiye'nin parçalanmasını sağlarken, Batılı diplomatlar kutsal status quo'nun korunmasını ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bütünlüğünü garanti etmeye devam etmekte yorulmadılar!

Her ne pahasına olursa olsun status quo'nun korunmasına ilişkin bu gelenek, ve bugünkü durumuyla Türkiye'nin egemenliği Batılı diplomatların ana teması olduğu sürece, Avrupa Türkiyesi'ndeki halkın onda-dokuzu, Rusya'yı tek desteği, kurtancısı ve peygamberi sayacaktır.

Bir an için Rum-Slav yarımadasının Türk egemenliğinden kurtarılmış, ve orada halkın gereksinmelerini daha iyi karşılayan bir yönetimin kurulmuş olduğunu varsayarsak, o zaman Rusya'nın durumu ne olurdu? Herkesçe bilindiği gibi, Türk bölgesinde kendisini tamamen ya da kısmen egemen kılan her devlette, derhal, güçlü bir Rus aleyhtarı parti gelişmiştir. Bağımlı olanların Türk baskısına karşı tek sığınak olarak Rusya'yı gördükleri zaman böyle olursa, Türk baskısından korku ortadan kalktığı zaman ne bekleyebiliriz?

Ama Boğaziçi'deki Türk etkisi ortadan kalkarsa, Balkan Yarımadasındaki çeşitli ulusal

topluluklar ve mezhepler özgürlüklerini elde ederlerse, ve Avrupa'nın bütün büyük devletlerinin entrikalarına ve niyetlerine, bunların birbirine karşı isteklerine ve çıkarlarına kapı ve baca açılırsa, bir dünya savaşı patlak vermez mi? Korkunun ve rutinin diplomasisi, kendisine bu soruyu sormaktadır.

Clarendon'ların, Palmerston'ların, Aberdeen'lerin, ve öbür Avrupalı dışişleri bakanlarının böyle bir sonuca cesaret etmeleri beklenemez. Olsa olsa, korkudan titreyerek bunu düşünebilirler. Ama tarihi inceleyerek, insan yazgısının sonu gelmeyen değişiklikleri karşısında hayret etmeyi öğrenmiş olan; bu değişiklik tarihi içinde süreksizlikten başka sürekli hiç bir şeyin, değişiklikten başka değişmeyen hiç bir şeyin olmadığını görmüş olan; tarih tekerleğinin, bütün kuşakların gözyaşına bakmaksızın, büyük imparatorlukların harabeleri üzerinden acımasızca yuvarlanarak sakin akıp geçmiş olduğunu izlemiş olan, bir sözcükle, insanlık tarihinin basit çıplak gerçeklerinden hiç bir demagoji çağrısının ve hiç bir kışkırtıcı bildirinin daha devrimci bir etki yapamayacağını anlayacak görüşe sahip olan; buharın ve rüzgarın, elektriğin ve basının, topçu ateşinin ve altının keşfinin birbiriyle birleşerek bir yılda, daha önce bütün bir yüzyılın yaratabileceğinden daha çok değişiklik ve devrimler yaratan kendi çağımızın akılalmaz devrimci niteliğini kavrayabilmiş olan, gerçek çözümün bir Avrupa savaşı doğurabilmesi olanağı karşısında, bu tarihsel soruyu kendisine sormaktan kaçınamaz.

Hayır, eskiden kalma diplomasi ve yönetim anlayışı, bu zorlukları hiç bir zaman çözümleyemez. Birçok diğer sorunlar gibi, Türk sorununun çözümü de Avrupa devrimine bağlıdır. İlk bakışta anormal gibi görünen bu soruyu, bu büyük hareketin kapsamı içinde görmek, haddini bilmemek değildir. 1789 yılından beri devrimin kilometre taşları, daima daha ileri gitmiştir. Son kilometre taşlarının adları Varşova, Dobruca, ve Bükreş idi; bundan sonraki devrimin işaret levhalarının Petrograd ve İstanbul olmaları gerekir. Bunlar, devrim karşıtı Rus devinin, saldırılması gereken iki kolay yaralanır yeridir.

Avrupa Türkiyesi'nin bölüşülmesine ilişkin belirli bir plan önermek boş bir hayal oyunu olur.

Herbiri öteki kadar aklayakın en az yirmi adet öneri ortaya çıkar. Ama biz, boş hayalleri kapsayan tasarımlarla şaşkına dönmek değil, karşı konulamayan gerçeklerden genel sonuçlar elde etmek peşindeyiz. Ve bu görüş açısından bakıldığında, sorunun iki yüzü olduğunu görmekteyiz.

İlkönce, basit bir şekilde Avrupa Türkiyesi denilen yarımadanın Güney Slav ırkının doğal bir mirası olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Oniki milyonluk nüfusunun yedi milyonu bu ırktandır. Binikiyüz yıldan beri arazi bu ırkın malıdır. Slav ırkından gelmiş olmakla birlikte sonraları Rum dilini kabul etmiş olan serpiştirilmiş bir nüfus dışındakiler, uzun zamandan beri her türlü ilerlemeye inatla karşı koymuş olan Türk ya da Arnavut barbarlardır. Buna karşılık, ülkenin iç tarafındaki Güney Slavlar, uygarlığın tek sahibidirler. Her ne kadar bunlar henüz bir ulus değilse de, daha şimdiden Sırbistan'da güçlü ve nispeten belirli bir ulusal çekirdeğe sahiptirler. Sırlar kendi tarihlerine, kendi edebiyatına sahiptirler. Bugünkü egemenliklerini, sayıca kendilerinden çok üstün bir düşmana karşı onbir yıllık cesur bir savaşa borçludurlar. Kültür ve genel uygarlık bakımından son yirmi yıl içinde çabuk gelişmişlerdir.

Bulgaristan'daki, Trakya'daki, Makedonya'daki, ve Bosna'daki hıristiyanlar, Sırbistan'a, ulusal egemenlikleri için verecekleri savaşlar için çevresinde toplanmaları gereken bir merkez gözüyle bakmaktadırlar. Kısacası, Sırbistan ve Sırp milliyetçiliği ne kadar yerleşirse, Türk Slavları üzerindeki doğrudan doğruya Rusya'nın etkisi de o kadar geriye itilmiş olur, çünkü Sırbistan, hıristiyan bir devlet olarak kendi yerini alabilmek için politik kurumlarını, okullarını, bilimini ve sanayinin örgütlenmesini, Batı Avrupa'dan ödünç almak zorunda kalmıştır. Bu durum aynı zamanda, Rus koruyucu egemenliğine karşın, özgürlüğünü elde etmesinden belki, anayasal bir krallık olması çelişmesini de aydınlatmaktadır.

Kan bağılılığı ve ortak dinleri, Ruslar ile Güney Slavlar arasında ne kadar bağlantı kurarsa kursun, Güney Slavların egemenliklerini sağladıkları günden başlayarak, Ruslar ile olan çıkarları birbirine aykırı olacaktır. Her iki ülkenin coğrafya durumundan doğan ticaret

gereklere, bu durumu aydınlatmaktadır. Toplu bir iç ülke olan Rusya, bugün çoğunlukla tarımsal ürünler üretiyor, ve belki ilerde sanayi ürünler de üretir. Yunan-Slav yarımadası gerçekte oldukça sınırlı bir alana sahiptir, ama oldukça geniş sahilleri bir zamanlar egemen bulunduğu üç deniz tarafından sarılmıştır; bugün esas olarak transit trafiğinin geçtiği bir ticaret ülkesidir, ama gene de kendi üretiminin gelişmesine elverişli mükemmel kaynaklara sahiptir. Rusya'nın ekonomisi, Güney Slavları piyasanın genişletilmesine götüren bir tekele dayanmaktadır. Bundan başka, her ikisi de, Akdenizde birbirinin rakibidir; ama her ne kadar Rusya'nın oradaki en canlı çıkarı, yalnız kendi ürünlerine sürüm sağlamak ise de, Güney Slavlar bugün bile Doğunun pazarlarına Batı Avrupa'nın ürünlerini getirmekte büyük çıkar görmektedirler. Böyle bir durumda, bu iki ulusun birbirleriyle uyuşmaları nasıl mümkün olabilir? Türk Güney Slavlar ile Yunanlıların, bugün, Rusya'dan çok, Batı Avrupa ile daha fazla ortak çıkarları vardır. Ve Ostend, Havre ve Hamburg'dan başlayan demiryolları, bugün planlanmakta olduğu gibi, Budapeşte'den öteye Belgrad'a ve İstanbul'a uzandığında, Güney-Doğu Avrupa'daki Batı uygarlığının ve Batı ticaretinin etkisi sürekli bir şekil alacaktır.

öte yandan, geçindirmek zorunda oldukları askeri bir işgalci müslüman sınıfın baskısı altındaki Slavlar, Türkiye'den şiddetle yakınmaktadırlar. Bu askeri işgal, gerek askeri, gerek sivil, gerekse töresel, tüm kamu görevlerini kendinde toplamıştır. Ama Rus yönetim sistemi de, feodal kurumlarla birleştirilmiş olmadığı bütün durumlarda, sivil makamları ve töresel hiyerarşinin, askeri görüş açısından örgütlenmiş ve bedelinin hepsini halkın ödediği bir askeri işgalden başka nedir ki? Ama böyle bir sistemin Güney Slavları kandırabileceğini sananlar, 1804 yılından beri Sırbistan tarihine baksınlar: Sırp egemenliğinin kurucusu Kara Yorgi'ye, halk, sırtını çevirmiştir, ve egemenliği tekrar kurmuş olan Mihayil Obrenoviç de küfür ve utanç içinde ülkeden kovulmuştur, çünkü bunlar, yiyicilik, yarı-askeri bir bürokrasi, ve paşalar yöntemiyle sömürücü lider görüntüleriyle, Rus otokratik sistemini uygulama girişiminde bulunmuşlardır.

İşte sorunun basit ve kesin çözümü de burada yatmaktadır. Gerek tarih, gerekse çağımızın gerçekleri, Müslüman İmparatorluğunun harabeleri üzerinde, Avrupa'da, bağımsız bir

Hıristiyan Devletin kurulması gerektiğini aynı ölçüde göstermektedir. Bundan sonraki devrimci atılımı bile, Rus mutlakiyetçiliği ile Avrupa demokrasisi arasında çoktan girişilmiş olan çatışmanın çözümünü getirebilir. Böyle bir çatışmaya, dümende hangi yönetim olursa olsun, İngiltere de katılmak zorundadır. İngiltere, hiç bir zaman Rusların İstanbul'u ele geçirmesine izin veremez. Çarların düşmanlarıyla ortaklaşa, yaşlanarak zayıflamış ve çürümüş Babıâli yerine, bağımsız bir Slav devletinin kurulmasından yana olmalıdır.

New-York Daily Tribune no 3748, 21 Nisan 1853 Başyazı